

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. VII. An omnia Sacramenta novæ legis componantur ex rebus & verbis,
sicut ex materia & forma, & tanquam ex patribus essentialibus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

numeratis septem Ecclesie sacramentis, de illis A
ait: *Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, vide-
licet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma,
& personarum ministris.* Colligitur etiam ex SS. Patri-
bus, dicit enim Hieronymus in cap. 58. *Itaque,
ordinem Clericorum fieri ad imprecationem vo-
cis, & impositionem manus.* Et Ambrosius in cap. 4.
1. ad Timotheum. *Manus impositiones (inquit) verba
sunt mystica, quibus accipit auctoritatem sacerdos, ut
audeat vice Domini sacrificium Deo offerre.* Deni-
que Alexander III. in caput *Licet, de sponsa duo-
rum,* ait oportere ut uterque conjugum, verbis
aut alijs signis consensum suum alteri significet,
propter quod in conclusione dixi, requiri verba
B
propria, vel impropria, quia in sacramento Pœ-
nitentiæ & Matrimonij interdum sufficiunt nu-
tus, aut alia signa, quæ suppleant vicēs verbo-
rum, & dicuntur verba improprie, ex quadam
proportionem, ut declarabitur articulo sequenti.
Probatur secundo conclusio discursu D. Tho-
mæ Tripliciter possunt considerari sacramenta,
primo ex parte causæ instituentis, & homines
sanctificantis, scilicet Christi, secundo ex parte
hominis recipientis, & tertio ex parte significa-
tionis: ex triplici autem illa consideratione ha-
bent sacramenta novæ legis, ut exigant verba;
sicut enim Christus componitur ex Verbo spiri-
tuali, & ex carne visibili: ita congruum fuit ut
sacramenta instituta à Christo, fierent per res
sensibiles, & verba quodammodo spiritualia;
quatenus a ratione procedunt, & conceptus ra-
tionis significant. Deinde, sicut homo constat ex
corpore & anima, ita conveniens fuit ut medi-
cina proportionaretur infirmo, & quod sacrā-
menta gratiam medicinalem efficientia, constā-
rent ex rebus, & verbis, quæ anima credit. Un-
de Augustinus citatus, explicans illud Joani. 1. 5.
iam vos mundi estis propter sermonem, sic habet: *Vn-
de est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor ab-
luat, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia
creditur.* Tandem sacramenta novæ legis, cum
sunt omnibus alijs perfectiora, significant etiam
perfectius & expressius gratiam: verba autem
expressius significant, quam res sensibiles: Tum
quia verba inter homines obtinuerunt principatum
significandi, ut ait Augustinus lib. 2. de doctrina
Christiana cap. 3. Tum etiam, quia res sensibi-
les ex se sunt indifferentes ad multa significan-
da, & determinantur ad unum per verba: v. g.
aqua baptismalis potest significare refrigerium
animæ, propter suam frigiditatem; vel ablu-
tionem & munditiam spirituales, ratione suæ
humiditatis; determinatur verò ad significan-
dam mundationem spirituales, per hæc verba,
Ego te baptizo.

Dico secundo: in sacramentis veteris legis
non erat necessarium quod rebus verba adde-
rentur. Ita S. Thomas hic art. 6. ad 3. ubi id
probat ex Augustino lib. 19. contra Faustum
cap. 6. dicente quod *alia debent esse sacramenta
rei presentis, & alia rei future:* rem enim præsen-
tem clarius manifestamus, quam futuram; sa-
cramenta autem veteris legis prænuntia erant
Christi venturi; & ideo non ita expresse signi-
ficabant Christum, sicut sacramenta novæ legis;
& idcirco illis non addebantur verba, quæ (ut
ex eodem Augustino vidimus) inter homines
obtinuerunt principatum significandi. Unde
belle ait Soto in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 6. quod
in veteri lege Patres antiqui nostræ fidei myste-
ria solum in umbra cognoscebant, & illic res
Tom. 7.

mutæ quasi sub una umbra mustabant quod no-
stra sacramenta expressis verbis adaperiunt.

Idem etiam colligitur ex eo quod in veteri
testamento, quando fit mentio sacramentorum,
non præscribuntur verba quibus perficerentur,
ut Genes. 17. cum tractatur de ritu Circuncisio-
nis, & Exodi 12. cum præcipitur immolatio
agni, & Levitici 8. cum mentio fit de ritu ordi-
nationis.

Neque obstat quod in sacrificijs pro peccato 83
(quæ respondebant nostro sacramento peni-
tentiae, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 102.
art. 1.) præcipitur ut oraret sacerdos, ut patet
Levitici 4. Nam illæ orationes non erant de
substantia sacrificij, aut de forma sacramento-
rum, sed solum pertinebant ad ritum & solem-
nitatem cultus divini. Unde S. Thomas hic art.
6. ad 3. sic ait: *Utebantur tamen in veteri lege ali-
quibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinent, tam
sacerdotes qui erant sacramentorum illorum ministri
(secundum illud Numer. 6. sic benedicetis filiis Israel,
& dicitur es: Benedicat tibi Dominus &c.) quam
etiam illi qui illis sacramentis utebantur: secundum
illud Deuteronom. 26. Prosterne coram Domino
Deo tuo &c.*

Durandus tamen in 4. dist. 1. quæst. 3. docet
ab hac lege generali, quam pro sacramentis ve-
teris legis tradit S. Thomas, excipiehdum esse
sacramentum zelotypiæ, illudque rebus & verbis
constasse; tum quia id videtur insinuari Numer.
5. tum etiam, quia illud non tantum fiebat ad
figurandum futura, sed potius ad exhibendum
aliquid de præsentis, non quidem spirituale, ut
sacramenta novæ legis, sed corporale, quod si-
gnificabatur per verba eadem expressa.

Sed hoc non obstat generali doctrinæ, pro sa-
cramentis veteris legis à D. Thoma traditæ, nam
ut rectè annotarunt Soto, loco supra citato, &
Bellarminus lib. 1. de sacramentis cap. 18. cæ-
remonia illa zelotypiæ, non erat sacramentum
antiquæ legis, cum non esset instituta ad signifi-
candam sanctitatem, nec ad faciendum legali-
ter, sed solum esset lex de modo quo inquirere-
tur, & puniretur adulterium.

Quod diximus de sacramentis legis veteris,
asserendum est etiam de sacramentis legis na-
turæ, ad illa enim nulla requirebantur verba, sed
sufficiebat fides Mediatoris exprimere, illam-
que protestari actum, aut signo aliquo exteriori,
ut ex infra dicendis constabit.

ARTICULUS VII.

*An omnia sacramenta novæ legis componan-
tur ex rebus & verbis, sicut ex materia &
forma, & tanquam ex partibus
essentialibus?*

Tria in titulo hujus articuli inquirimus. Pri-
mum est, an sacramenta novæ legis ex re-
bus & verbis componantur? Secundum, an in
tali compositione res habeant rationem mate-
riæ, & verba rationem formæ? Tertium, an sicut
in naturalibus materia & forma essentialiter &
intrinsicè componunt totum, ita sacramenta no-
væ legis essentialiter & intrinsicè ex rebus &
verbis constent?

C 2

§. I.

*Triplici conclusione hac triplex difficultas
resolvitur.*

85 Dico primò: omnia sacramenta novæ legis constare ex rebus & verbis. Est contra Durandum negantem sacramenta penitentiae & matrimonij rebus & verbis necessariò perfici quæ sententia merito ab omnibus censetur temeraria, & ab aliquibus ut hæretica proscribitur, ob definitionem Concilij Florentini, quod in decreto unionis, enumeratis sigillatim omnibus sacramentis novæ legis, sic concludit: *Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & personâ ministræ conscientis sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, quorum si aliquod desit, non perficitur sacramentum.* Potest tamen aliquam exculari Durandus, ex eo quod ante Concilium Florentinum scripserit, vixit enim tempore Joannis XXII. circa annum 1320. ut cum Trithemio notat Fernandez in Scriptoribus Prædicatorij Familiae. Constat etiam conclusio ex dictis articulis præcedentibus, ubi ostensum est, in omnibus sacramentis res aliquas sensibiles, & verba reperiri.

86 Dico secundò: in sacramentis novæ legis, res habent rationem materiæ, & verba rationem formæ. Ita D. Thomas hic ar. 6. ad 2. dicens: *Ex verbis & rebus fit quodammodo unum in sacramentis, sicut ex forma & materia, inquantum scilicet per verba perficitur significatio rerum.* Quam doctrinam Concilium Florentinum, in decreto unionis supra citato, sanxavit, & ut loquitur Cajetanus, canonizavit, asserens omnia sacramenta perfici rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma.

87 Ratio etiam a S. Doctore in corpore ejusdem articuli insinuat, id suadet: Illud enim quod est determinabile per aliud, habet rationem materiæ, illud verò quod determinat & perficit, habet rationem formæ: Sed in omnibus sacramentis novæ legis, res sensibiles sunt determinabiles per verba, cum sint indifferentes ad multa, verba autem determinant illas ad unum: *Aqua enim significare potest & abluionem, propter suam humiditatem, & refrigerationem, propter suam frigiditatem: sed cum dicitur, Ego te baptizo, manifestatur quod aqua utimur in Baptismo ad significandam emundationem spirituales.* Ergo in sacramentis novæ legis, res sensibiles habent rationem materiæ, verba autem rationem formæ.

88 Dico tertio: res & verba sunt partes intrinsecæ & essentialis sacramentorum novæ legis. Est contra Cabreram asserentem omnia quidem sacramenta legis novæ, rebus & verbis necessariò perfici, nullum tamen eorum intrinsecè & essentialiter constare verbis, sed solum rebus, unde vult quod verba solum in genere causæ efficientis, seu formalis extrinsecæ, ad compositionem sacramenti concurrant. Est etiam contra Bellarminum, Suarezem, Vezquem, & Coninchum, existimantes omnia sacramenta novæ legis quæ in usu consistunt, componi essentialiter ex rebus & verbis, secus tamen Eucharistiam, quia cum sacramentum Eucharistiæ sit res permanens, non videretur quomodo possit intrinsecè constitui ex aliquo transeunte, cujusmodi sunt verba.

89 Nostra tamen conclusio aperte colligitur ex D. Thoma in 4. dist. 1. qu. 1. art. 3. ad 2. dicente, *Verba & res sunt de essentia sacramenti: hoc enim*

A esset aperte falsum, si sacramenta novæ legis componerentur ex rebus & verbis, tanquam ex partibus essentialibus. Item infra quæst. 90. art. 2. in corp. ait, *Quodlibet sacramentum desinit in materiam & formam, sicut in partes essentia.*

Dices, verba esse in doctrina D. Thomæ de essentiali sacramenti novæ legis, & partem ejus essentialis, non intrinsecè, sed extrinsecè ipsius efficienter componendo.

Sed contra: nunquam proprie loquendo causa efficiens dicitur de essentia compositi quæ efficit, ut pars essentia ipsius, unde hæc explicatio verborum D. Thomæ, quæ est Cabreræ, assensum terminorum intolerabilem ipsi imponit.

B Probatur secundò: Omne sacramentum legis gratiæ ex eis componitur tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus, ex quibus constat tanquam ex materia & forma: Sed quodlibet eis constat ex rebus & verbis, tanquam ex materia & forma: Ergo ex illis constat tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus. Minor patet ex dictis conclusione præcedenti, Major verò ostenditur. Non solum materia, sed etiam forma, est in quolibet composito, etiam artificiali, pars intrinsecæ & essentialis ipsius: Ergo omne sacramentum legis gratiæ, ex eis componitur tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus, ex quibus constat tanquam ex materia & forma.

C Consequenter patet, Antecedens verò, quod arguit Cabreram, probatur. Si sola materia in composito artificiali esset tota essentia, de ea sola prædicari posset absolute, ipsum totum compositum artificiale, etiam nomine substantivo expressum: v. g. si in cathedra lignea solum lignum esset tota ejus essentia, verum esset absolute loquendo dicere, *lignum est cathedra*; sicut etiam quod animal rationale sit tota essentia hominis, verum est absolute, quod animal rationale sit homo, idque quia res qualibet nihil aliud est absolute, præter totam suam essentiam, ac proinde de ea absolute potest prædicari: Consequens autem non potest admitti, ut est de se manifestum: Ergo &c.

D Confirmatur: In omni sacramento, non solum res ipsa, sed etiam significatio ipsa rebus & verborum, est forma extrinsecæ, ut fatetur Cabreram, & tamen compositio illa ex rebus & verbis ex una parte, tanquam ex materia; & ex alia, tanquam ex forma, non minus est accidentalis, quæ sit compositio ipsa præcisè ex rebus & verbis; aquæ quidem accidentale est rebus & verbis sacramentalibus significationi gratiæ sanctificantis conjungi, quam rebus præcisè sive substantijs, uniri verbis: Ergo similiter verba quibus constant sacramenta novæ legis, sunt forma ipsis intrinsecæ, non verò solum extrinsecæ.

E Probatur tertio, destruendo fundamentum Cabreræ: Idem enim asserit sacramenta novæ legis non componi ex rebus & verbis tanquam ex partibus essentialibus & intrinsecis, quia existimat quod sicut verba non possunt dici de substantia sacramenti, ita neque de ejus essentia. Sed hæc paritas omnino falsa est, idem enim verbum quæritur dici esse intrinsecè de substantia sacramenti, sed sola res sunt tota ejus substantia, quæ verba non sunt substantiæ, sed accidentia. At hæc ratio non concludit, quod neque etiam dici possint esse de ratione seu de essentia sacramenti; quia licet in compositis substantijs idem sint essentia & substantia, ac proinde non

valeat Consequentia: non est de substantia, ergo neque de essentia, non tamen in compositis accidentalibus, seu artificialibus.

94. Confirmatur: Quamvis significatio in sacramentis non sit de substantia eorum, quia est accidentis, est tamen etiam in doctrina Adversarij, pars intrinseca essentia ipsorum: Ergo idem dicendum de verbis sacramentalibus.

95. Probatur quartò specialiter de sacramento Eucharistia contra Bellarminum, suarem, Vazquezem, Coninchum & alios. Ex illis tanquam ex partibus essentialibus & intrinsecis constat sacramentum Eucharistia, ex quibus essentialiter & intrinsecè constat illud totum, quòd assumptum est à Christo ad significandam & efficiendam gratiam per modum cibi spiritualis: Sed istud constat essentialiter & intrinsecè ex rebus, & verbis: Ergo & sacramentum Eucharistia. Major constat, sacramentum enim Eucharistia physice sumptum, est illud totum quòd Christus assumpsit & instituit ad significandam & causandam prædictam gratiam. Minor verò probatur: Si totum à Christo assumptum ad significandam gratiam in sacramento Eucharistia non constaret intrinsecè ex rebus & verbis, sed solum ex rebus, nimirum ex speciebus panis & vini unà cum corpore & sanguine Christi, ut contendunt Adversarij, cum (ut jam dictum est) quælibet res nihil aliud sit absolute, præter id, quod est tota ejus essentia, verum esset dicere absolute, totum à Christo assumptum in Eucharistia ad significandam gratiam nihil aliud esse absolute, præter species panis & vini, unà cum corpore Christi. Sed hoc falsum est, Christus enim absolute loquendo assumpsit præterea ad talem significationem verba consecrationis, alias enim sine illis species & corpus Christi simul sumpta essent signum sensibile gratia, ut in actuali eorum sumptione conferenda, quod tamen est evidenter falsum: Ergo &c.

96. Confirmatur: Id per quod aliquid, quod essentialiter & intrinsecè est sensibile signum gratia, fit formaliter signum sensibile illius, est pars intrinseca ejus & essentialis: Sed sacramentum Eucharistia, quod essentialiter & intrinsecè est signum sensibile gratia, constituitur formaliter signum sensibile illius per verba: Ergo verba sacramenti Eucharistia sunt pars intrinseca & essentialis ipsius. Major est evidens, unicuique enim est essentialis & intrinsecum id, quod formaliter in suo esse essentiali & intrinsecò constituitur. Minor verò probatur: Per id sacramentum Eucharistia constituitur formaliter sensibile signum gratia, quod solum in ipso habet rationem formæ ex se significativæ gratia: Sed sola verba consecrationis habent in sacramento Eucharistia rationem formæ sensibilis, & ex se significativæ gratia; licet enim species consecrata, sive ut continentes corpus Christi, sint ex se sensibiles, non tamen ex se ipsis, sed solum dependent ex verbis, tanquam à forma, habent quòd sensibilibus possint significare Christum, & ejus gratiam; secluso enim respectu ad talem formam (Hoc est corpus meum) hostia consecrata non magis significant sensibilibus Christum ibi esse præsentem, & ejus gratiam, quam hostia non consecrata: Ergo &c.

97. Probatur ultimò destruendo fundamentum opinionis contrariæ: Cum in sacramento Eucharistia verba consecrationis, quæ sunt pars notius ceremoniæ à Christo adhibita, & instituta

in ejus celebratione, determinent species panis & vini ad rei sacra, & spiritualis nutritionis significationem: sicut in baptismo verba, *Ego te baptizo*, determinant infusionem, seu asperfusionem aquæ ad significandum spiritualem abluitionem, si non obstante illa paritate, sacramentum Eucharistia non constaret sicut baptismus ex rebus & verbis, tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus, maxime quia, ut docent Adversarij, cum sacramentum Eucharistia non sit aliquid transiens, sicut baptismus, sed permanens, non potest sicut baptismus intrinsecè constitui ex aliquo transeunte, cujusmodi sunt verba: Sed hæc ratio nulla est: Ergo nec illud, quod ex ea deducitur. Major est totum fundamentum opinionis contrariæ, Minor verò probatur. Ut aliquid permanens dicatur intrinsecè constitui ex aliqua re, non est necesse, quòd res illa formaliter, sed sufficit quòd virtualiter remaneat in ipso, mixtum enim absolute & verè dicitur intrinsecè constitui ex elementis, licet ipsa elementa non remaneant in ipso formaliter, sed tantum virtualiter: Sed licet verba consecrationis transeant formaliter, virtualiter tamen remanent in speciebus panis & vini, utpotè cum istæ species remaneant à verbis illis determinatæ & modificatæ ad sensibilibus significandum corpus & sanguinem Christi sub ipsis existentia per modum cibi & potus spiritualis, talisque determinatio fit virtus verborum realiter formaliter ipsas species actuans, quia realiter tactæ fiunt, & percussæ à verbis: Ergo &c.

Dices, Ille modus determinationis in speciebus Eucharisticis est insensibilis, cum neque sit visibilis, neque audibilis, neque ullo alio sensu perceptibilis: Ergo non præstat illis speciebus, quòd sensibilibus significant corpus & sanguinem Christi.

Sed contra: Licet modus ille sit insensibilis secundum id, quod præcisè in recto importat, nempe secundum suam entitatem, est tamen sensibilis secundum hoc, quod dicit de connotato, scilicet verba, à quibus fuit productus, & ad quæ dicit essentialem habitudinem.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò cum Durando contra primam conclusionem: Neque sacramentum penitentia, neque sacramentum matrimonij constant ex rebus sensibilibus & verbis: Sed utrumque est sacramentum novæ legis: Ergo falsum est quòd omnia sacramenta novæ legis constant seu perficiantur rebus & verbis. Minor est certa inter Catholicos, Major verò probatur primò de sacramento penitentia, quia materia remota ipsius sunt peccata; proxima, contritio, & actus penitentis; & forma, absolutio sacerdotis: Sed fieri potest quòd quis non habeat peccatum, nisi verbo commissum; item actus penitentis possunt esse sola verba, nam non est de necessitate hujus sacramenti, flectere genua, flere &c. sed sic est dicere sua peccata, & dolere, contritio autem est spiritualis: denique absolutio etiam in verbis consistit: Ergo sacramentum penitentia nihil continet sensibile, nisi verba. Idem probatur de matrimonio: Tum quia fieri potest

C 3

præcisè

præcisè per verba contrahentium exprimentia consensum de præsentì, & ita non est necesse, quòd constet rebus & verbis distinctis. Tùm etiam, quia fieri potest matrimonium sine verbis, ut cum absentes contrahunt per litteras: & præsentès, qui sunt muti, per nutus & alia signa.

100. Pro resolutione huius objectionis observandum est, quòd cum omnia sacramenta novæ legis dicuntur constare ex rebus & verbis, non ita strictè accipi debent nomina rerum & verborum, ut (sic existimavit Durandus) neque res pro verbis, neque verba pro rebus interdum accipi possint: sed nomine verborum ea omnia intelligi debent, præter verba, quæ verborum loco adhiberi solent ad aliquid significandum, qualia sunt litteræ, nutus, & alia signa in sacramento matrimonij, quæ verborum loco adhibentur ad utriusq; partis consensum formaliter exprimendum; & idèò verba, non quidem formalia, sed virtualia dici possunt. Similiter cum præter verba res necessarias esse diximus in omni sacramento legis gratiæ, nomine rerum intelligimus ea omnia, etiam quæ sunt vice earum, id est quæ ita adhibentur in sacramentis loco rerum, ut sicut ipsæ per alia signa determinentur ad significandum. Et ratio horum est, quia cum in omni sacramento illa pars dicatur res, cuius significatio est vel determinabilis, vel complebilis per aliam partem: illa verò è contra dicatur verba, quæ determinat, vel saltem complet determinationem alterius partis; si quæ sint verba in sacramentis, quorum significatio determinetur, vel saltem compleatur per alia verba, poterunt in sacramento, cuius sunt partes, habere rationem rerum, & dici res virtualiter: sicut è contra, si quæ sit res in sacramento, quæ determinet, vel saltem compleat significationem alterius, habebit rationem verbi, & dici poterit verbum virtualiter. Quia ergo in sacramento penitentiæ ita se res habet, confessio enim verbalis penitentis determinatur per absolutionem sacerdotis ad significandum remissionem peccatorum, idèò verba penitentis rectè, per comparationem ad verba sacerdotis, appellantur res sacramenti penitentiæ. Similiter in sacramento matrimonij, quamvis nutus & gestus contrahentium, ex quibus solis interdum constat, sint res quædam, quia tamen nutus unus contrahentium quoad significationem nutus alterius complent, liquidem ad exprimendum perfectè mutuam consensum sponsi & sponse, opus est utriusq; nutibus, aut alijs signis, rectè sub illa ratione, formali nutus unus, quatenus scilicet determinat & complent nutus alterius, dicuntur verba; sicut etiam quando idem sacramentum constat ex solis verbis contrahentium, verba illius quæ determinantur per verba alterius, habent rationem rerum & materiæ in tali sacramento.

101. Objicies secundò: In omnibus sacramentis significatio est forma illorum, cum omnia sint signa: Ergo non requiruntur verba, quæ habeant rationem formæ, subindeque falsum est omnia novæ legis sacramenta rebus & verbis constare.

102. Respondeo concessò Antecedente, negando Consequentiam: nam significatio est ultima forma totius sacramenti, quæ adæquatè inest toti composito ex rebus & verbis: cæterum in illo composito una pars comparata ad alteram habet se ut forma ad materiam: sicut in homine humana est forma totius hominis, & nihilominus anima in ordine ad corpus habet rationem formæ.

A Objicies tertio contra secundam conclusionem: Materia & forma debent esse simul in re, quæ ex ipsis componuntur: Sed in sacramentis novæ legis, res & verba non sunt, aut non necessariò debent esse simul: Ergo sacramenta novæ legis non componuntur ex rebus & verbis, quam ex materia & forma. Minor probatur, nam in sacramento baptismi res, scilicet ablutio, potest præcedere verba, & è contra verba possunt præcedere abluitionem.

Respondeo distinguendo Majorem: materia & forma in eis, quæ ex ipsis componuntur, debent esse simul, vel similitate physica, vel similitate morali, concedo Majorem. Similitate physica semper, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: In sacramentis novæ legis res & verba non sunt, aut non debent necessariò esse simul, similitate physica, concedo Minorem. Similitate morali, nego Minorem & Consequentiam.

Explicatur solutio: In omnibus, quæ ex materia & forma componuntur, non requiritur ut eodem modo materia & forma sint simul: nam in compositis substantialibus materiam & formam substantialem omnino simul esse oportet in alijs verò, præsertim in successivis & artificialibus, non omnimoda simulitas requiritur. Propositio enim componitur ex subiecto & prædicato tanquam ex materia & forma, quæ tamen non sunt simul, ita ut eodem temporis momento proferantur, sed quia immediate post subiectum sequitur prædicatum in propositione, in numero etiam quatuor annorum, quartus annus utpotè ultima unitas illius quaternarij, habet rationem formæ, ex qua tanquam ex forma, & alijs unitatibus, seu annis, tanquam ex materia, numerus ille componitur; & tamen solum dicuntur esse simul, quia una succedit alteri. Ita pariter inter materiam & formam sacramentorum sat est, ut sit moralis simulitas, conjunctio & propinquitas, nec inter illas requiritur simulitas & coniunctio physica. Cavenda tamen est nimia interpolatio: nam ut ait Soto in 4. dist. 3. qu. unicà ar. 8. Si tantum temporis intervallum interciperetur, ut secundum usum humanum forma & actio non essent simul, tunc nullum perficeretur sacramentum.

§. III.

Solvuntur argumenta, quæ militant contra tertiam conclusionem.

Contra tertiam conclusionem, in qua diximus, quòd res & verba sunt partes intrinsecæ & essentielles sacramentorum, objicitur primò: Concilium Florentinum supra cit. tap. rù dicit quòd sacramenta novæ legis perficiuntur rebus tanquam materiâ, & verbis tanquam forma, & personâ ministri efficientis sacramentum. Ubi primò notandum, quòd utitur verbo perficitur, non verò componitur, quo tamen propriè loquendo uti debuisset, si sacramenta novæ legis constent rebus & verbis tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus. Secundò quòd eodem modo loquatur de ministro, ac de rebus & verbis; & tamen certum est, quòd minister non est pars intrinsecæ & essentialis sacramenti. Ergo neq; verba. Præterea D. Thomas infra qu. 84. ar. 1. ad 2. vocat formam sacramenti penitentiæ complementum sacramenti: quod autem complet aliquid, jam ipsum factum supponit, & ut habens omnia sua essentialia: Ergo &c.

Respondeo quoad primum quòd dicitur de

verbis Concilij Florentini, ideò verbo *perficiuntur*, non verò *componuntur*, uti debuisset, non obstante quòd res & verba intrinsecè componantur sacramenta; quia non solum de rebus & verbis, sed etiam de persona ministri loquebatur, quam constat non esse partem intrinsecam sacramenti, licet ad illud necessariò requiratur. Quoad secundum, nego quòd eodem modo loquatur de ministro, ac de rebus & verbis, dicit enim sacramenta perfici rebus & verbis tanquam materia & forma, ministro verò tanquam conficiente: sunt autem materia & forma de essentia rei, non verò causa efficiens, live conficiens. Ad locum D. Thomæ respondeo quòd loquatur de complemento essentiali, intrinsecò; non verò de accidentali, & extrinsecò.

Obijciunt secundo: Si sacramentum rebus & verbis tanquam ex partibus intrinsecis & essentialibus constaret, non solum pro rebus, sed etiam pro verbis supponeret: At hoc dici nequit. Ergo nec illud. Minor est certa, concretum enim accidentale, quale est sacramentum, etiam physice sumptum, supponit pro sola materia, ut habente formam. Major verò probatur, quia compositum physicum pro illis omnibus supponit, ex quibus essentialiter constat; ut patet in homine, qui supponit non solum pro corpore, quod est ejus materia, sed etiam pro anima.

Respondeo negando sequelam Majoris, & distinguendo ejus probationem: Compositum physicum pro illis supponit, ex quibus essentialiter constat: si sit substantiale, concedo: si sit compositum accidentale, ut sacramentum, nego. Ratio disparitatis est, quia in composito substantiali quaelibet pars est de substantia ipsius: ac verò in composito accidentali, licet forma sit de ejus essentia, non tamen de ejus substantia, quòd quidem non est quid substantiale, sed accidentale.

Obijciunt tertio: Quando aliquod unum essentialiter componitur, ex multis, nulla pars prædicatur de illo, sed tantum compositum ex his omnibus; unde istæ propositiones sunt falsæ, *homo est materia, homo est forma*. Sed in concretis accidentalibus, quale est sacramentum, pars prædicatur de ipso composito: verum enim est dicere, *albus est corpus*. Ergo concretum accidentale, subindeque sacramentum non componitur ex rebus & verbis, tanquam ex partibus essentialibus, sed solum res sunt in eis tota essentia physica.

Respondeo Majorem esse veram in compositis substantialibus, non verò in accidentalibus: Ratio verò disparitatis est, quia compositum substantiale non supponit præcisè pro aliqua ex suis partibus, bene tamen compositum accidentale, nimirum pro supposito, live materia, ut habente ipsam formam.

Obijciunt quartò cum Bellarmino, Suarez, Vazquez & alijs Recentioribus, specialiter de sacramento Eucharistiæ. Sacramentum permanens non potest ex rebus transeuntibus intrinsecè constitui: Sed Eucharistia est sacramentum permanens, verba autem consecrationis sunt quid transiens: Ergo sacramentum Eucharistiæ non potest ex verbis consecrationis intrinsecè constitui.

Ad hoc argumentum respondent aliqui, sacramentum Eucharistiæ in facto esse, secundum quam rationem est quid permanens, non constare ex verbis transeuntibus; cum hoc tamen stare, quòd idem sacramentum, quantum ad su-

um fieri, constet intrinsecè, sicut alia, ex verbis, licet transeuntibus.

Sed melius responderetur, juxta doctrinam in tercia probatione statutam, distinguendo Majorem: sacramentum non potest ex rebus tam virtualiter, quam formaliter transeuntibus intrinsecè constitui, concedo. Ex rebus formaliter quidem transeuntibus, sed tamen virtualiter remanentibus, cujusmodi sunt verba consecrationis, in determinatione passiva specierum virtualiter remanentia, nego.

Si istes, ex hoc sequi quidem quòd sacramentum Eucharistiæ intrinsecè componatur ex rebus & modis determinationis, sed non ex rebus & verbis. Respondeo negando Consequentiam, cum enim sacramentum componatur ex modis illis, in quantum sunt virtutes verborum, cum proprietate dicitur absolute componi ex verbis; sicut ob similem rationem, cum proprietate dicitur mixtum componi ex elementis, licet virtualiter solum remanentibus in eo.

Obijciunt ultimò: Ex nostra sententia sequuntur duo absurda & implicantia: sequitur enim primò causam efficientem esse partem intrinsecam, & de essentia sui effectus; quando quidem verba consecrationis sunt causa efficiens sacramenti Eucharistiæ, ut expressè determinavit Eugenius IV. in Decreto unionis, alique communiter Theologi docent. Secundò sequitur unam numerò formam posse esse intrinsecam compositis numerò diversis: sacramentum enim Eucharistiæ multiplex numerò, unicà formà verborum consecrari potest, ut cum super plures hostias simul & semel tantum proferuntur verba consecrationis.

Respondeo negando utramque sequelam. Ad probationem verò prioris, eam distinguo. Verba consecrationis sunt causa efficiens sacramenti Eucharistiæ, præcisè quoad suam materiam proximam sumpti, videlicet quoad species consecratas, concedo. Sumpti adæquatè pro toto physico allumpto ad significandum sensibilibiter præsentiam Corporis & sanguinis Christi sub speciebus consecratis, nego. Ita que sacramentum Eucharistiæ physice sumptum, potest considerari dupliciter: nimirum vel inadæquatè, videlicet præcisè pro materia proxima quæ constat, scilicet pro speciebus panis & vini, ut continentibus sanguinem & Corpus Christi: vel adæquatè, pro toto physico quod sensibilibiter & perfectè significat talem continentiam. Priori modo sumptum habet pro sua causa efficiente verba consecrationis: posteriori verò modo sumptum, habet eadem verba pro forma sibi intrinseca & essentiali: Christus enim non assumptus in signum sensibile & perfectum præsentia sui Corporis & sanguinis, ipsas duntaxat species ut consecratas, sed insuper ut determinatas & completas, complemento essentiali, per ipsa verba ad talem significationem.

Ad probationem verò sequelæ posterioris dico quòd sicut quando plures baptizantur simul, sub unica forma & prolatione verborum, *Ego vos baptizo, &c.* illa forma, licet formaliter una, virtualiter tamen tam multiplex est, quam multi sunt qui baptizantur: ita quando plures hostia consecrantur simul unica formà illa forma, licet formaliter una, est tamen virtualiter tam multiplex, quam multæ sunt hostia.

Si istes, formam numero eandem formaliter, licet virtualiter multiplicem, non posse esse

in compositis diversis numero. Respondeo cum distinctione: non potest esse formaliter in pluribus numero compositis, concedo. Esse virtualiter, nego. Sufficit autem ad hoc quod modi illi determinationis hostiarum ad significandum presentiam corporis & sanguinis Christi, quos in singulis producit, multiplicentur formaliter, juxta multipliciter hostiarum.

ARTICULUS VIII.

Utrum in Sacramento requirantur determinata verba, subindeque illa non sint concionatoria, sed consecratoria?

Dico primo: Multo magis requiri determinata verba in Sacramento, quam res determinatas. Ita D. Thomas hic art. 7.

118. Probatur primo: quia Christus in consecratione Eucharistiae protulit determinata verba, ut habetur Matth. 26. *Hoc est corpus meum*. Et similiter praecepit Discipulis ut baptizarent sub determinata forma verborum, juxta illud Matthaei ultimo: *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

119. Probatur secundo ratione D. Thomae: Magis requiritur in aliquo composito determinatio formae, quam materiae, quia principium determinationis est a forma, quae est veluti finis & terminus materiae, cujus determinatio requiritur propter formam: Sed verba habent rationem formae in Sacramento; res autem rationem materiae, ut art. praecedenti ostensum est: Ergo magis requiruntur in Sacramento determinata verba, quam determinata res.

120. Advertendum tamen est duobus modis posse intelligi verba sacramentalia esse determinata, scilicet materialiter, quoad sonum exteriorem, & formaliter, quoad significationem: certum autem est ea non debere esse determinata primo modo, alias non possent administrari sacramenta, nisi in ea lingua, qua Christus loquebatur, dum ipsa instituit, quod est absurdum. Debent ergo esse determinata solum formaliter, quoad significationem; unde valide conficiuntur sacramenta per verba cujuscunque idiomatis, dummodo apud illos, qui tali idiomate loquuntur, correspondeant verbis illius idiomatis, quo Christus usus est & idem significant. Imò addo, quod quia in quolibet idiomate varijs terminis & orationibus solet idem significari, valide ministrantur sacramenta in verbis aequivalentibus, & eundem sensum reddentibus. Unde validum esset poenitentiae Sacramentum, si in hac forma, *Ego te absolvo*, sed etiam in ista: *Ego remitto tibi peccata tua*. Et similiter baptizamus, si diceretur: *Ego te abluo*, *Ego te tingo*, quia haec verba aequivalent illis, in quibus solent haec sacramenta ministrari. Non licet tamen uti verbis aequivalentibus, nisi in casu necessitatis, aut quo Ecclesia id permittit: unde non licet sacramenta conficere verbis linguae vulgaris, excepto sacramento matrimonij, quod verbis linguae propriae in qualibet provincia conficitur, quia contrahentes, qui illud conficiunt, regulariter linguam latinam ignorant; excepto etiam sacramento baptismi, quando urgente necessitate ministratur a foemina, vel a viro laico, nesciente loqui, nisi lingua vulgari.

Dico secundo: Verba requisita in sacramentis novae legis esse consecratoria, seu virtute

A divina facientia quod significant, non vero potest concionatoria, & solum ad instruendum fidelium ordinata. Ita communiter docent Theologi contra Lutherum, Calvinum, & alios hujus temporis haereticos.

Probatur primo ex Apostolo 1. ad Corin. 10. ubi verba, quibus consecratur Eucharistia, non instructionis, sed benedictionis vocat: *Calix* (inquit) *benedictionis, cui benedicimus, non communicatio sanguinis Christi est? Quem loquuntur di modum Apostoli, & SS. Patres passim utuntur, dicentes panem & calicem consecrati, sanctificari, benedici, nullam omnino instructionis facientes mentionem. Unde S. Thomas ibi lect. 4. sic ait, Calix benedictionis cui benedicimus, id est quem nos sacerdotes consecramus.*

Probatur secundo: Infantibus confertur Baptismus qui concionem non intelligunt, & in casu necessitatis baptizat mulier, quae idonea non est ad concionandum, praecipiente Apostolo, quod *mulier in Ecclesia doceat*: Ergo verba sacramenti baptismi non sunt concionatoria, sed consecratoria.

Confirmatur & magis illustratur haec ratio: Verba consecratoria, seu exhortatoria ordinantur ad excitandam fidem & devotionem altissimi: Sed haec verba, *Ego te baptizo*, non ordinantur ad excitandam fidem vel attentionem instantibus; licet enim omnes astantes dormirent, revera puer baptizaretur; neque in ipso puero, cum sit expertus usus rationis; alioquin peccaret, ejulatu & motibus sacramentum recusans, ut discit Augustinus epist. 57. ad Dardanium.

Denique suaderi potest conclusio ex distinctione praecedenti, nam ut in ea ostendimus, requiruntur verba determinata, siue quibus non conficitur sacramentum: At verba consecratoria non sunt ita determinata, nec necessaria ad valorem sacramenti: Ergo verba requisita in sacramentis novae legis non sunt concionatoria, sed consecratoria, & efficientia id quod significant.

Obijciunt tamen Haeretici: Christus misit Apostolos ad praedicandum, praecepit eis docere omnes gentes, baptizantes &c. Ergo verba sacramentorum sunt doctrinalia & concionatoria. Unde Augustinus citatus ait, verbum quod est in baptismo, esse illud, quod praedicamus, & verbum non quod dicitur, sed quod creditur.

Respondeo Christum praecipere modum, quem Apostoli observare debebant in conversione infidelium adultorum, ut scilicet eos docerent, priusquam baptizarent: sed quia modo pueri ante usum rationis baptizantur, parentibus consentientibus, non est nunc necessaria ad baptismum haec doctrina. Idem ferè dicendum est ad Augustinum, verum enim est, quod ad baptismum adultorum praerequiratur verbum concionatorium, ut instruantur, sed magis opus est verbo consecratorio, ut sanctificentur.

ARTICULUS IX.

Quae mutatio ex parte materiae, vel formae reddat Sacramentum invalidum?

QUAE de variatione materiae & formae sacramentorum disputant hic Theologi cum D. Thoma art. 8. facilia sunt, & magis ad causam conscientiae, quam ad scholasticas difficultates pertinent, ideoque breviter ab illis nos expediemus.

Dico